

ملئزده يالگىز كيوم ميوزالرنده اويون كيجلارنده نقليدايدير ايسهك، ادبياتمىزده استقبالمىزده عاقبتى فنا اولور.

ديگر ملئلرگ تارىخلارنده كلوب كچمش خطالرى تكرار ايتمگ، مدنى ملئزده بولنور حاللرگ هر برينه نقليد ايتمگ لازم اولماسه كرك. شكر ايدمك، بزم وجودمز، قلمبزم، دماغمز ده ا زياده صاغر. كوزمىز پرده دن، فكرمىز عقلمىز قبوددن آزاد ايدم بيلور ايسهك، مدنيت بوللارنده پاك ايكن صاغ ايكن حركت ايدم بيلور. شو حقيقتى تارىخگ شپادتيلا اثبات ايدم.

= ۵ =

مدنيت دنياسى ترقى ايتمش ايكن، اسلاميت عالمى نيچون ايندى؟

مدنيت دنياسىلا. اسلاميت عالمى آراسنده شو كون غايت بيوك تفاوت واردر. برى، بوزندن صوگ هيچ بر وقت ايننه مك عزميله، رياست، سياست، حاكيمت كرسيلارنده متمكن اولمش؛ بر يوزنده وار همه خزينه لره استيلا ايدوب بوتون قوتى يالگىز اوزينگ الله آلمش. ديگرى اسپر كى حيات سياسيه دن تماميله محروم قالمش؛ اوز اشارينى اوز باشينه اداره ايتمكدن عاجز اولمش؛ اوز خانه سنده اوز ملكنده اوز اختياريله تصرف حقوqlرندن منع قيلنمش؛ محجور كى هر يرده ديگرگ تحت اداره سنده قالمش.

كون كى معلوم شو دهشتلى تفاوتگ، البته، بر سببى واردر. اسباب فرعيلى هر نه قدر متعدد اولا بيلور ايسه ده، اصل سبب هر حالده البته بردر؛ لكن او سببى آچيق صورنده كوسترمك كوچدر، غايت آغيردر. عموميتله، تارىخى واقعه لرگ اجتماعى حاللرگ حقيقى سببلرينى طوغرى تعين ايتمك مشكدر. مدنيت دنياسى اجتياد ايندى، علوم معارف قوتيله طبيعتى ده بوتون ملئلرى ده اوز ينلستسخين ايندى. اسلاميت عالمى ايسه، او ائناده عطالت ده غفلت ده قالى.

بوگا كوره، مدنيت دنياسى ترقى ايتىش ايكن، اسلاميت عالمى ايندى.
بوميدر اصل سبب؟

(3) اصل سبب شو ايسه، بربنك اجتهادينه، ديگرينك عطالته سبب نهدر؟
علوم، معارف نورى مدنيت دنياسنده سگزينچى عصر اخيرلرنك باشلاندى.
او وقت باشلانمش معارف نورى او قدر عصرلر امتدادنده نيچون قوتسز
قالدى؟ باشلانغچه نيچون هر دفعه سونه كلدى؟ ۱۶ نچى عصر ابتدالرينه قدر
معارف نيچون جان الامادى؟ ترقيات اثرلرى نيچون عموميت كسب ايدى؟
۱۶ نچى عصر ابتدالرينده آلمانياده باشلانمش رهورماسيون بركهسنده،
مدنيت دنياسنك عقى، فكرى قيود روحانيهدن، روحانيلر النده اسيرلكدن
آزاد اولدى، علوم معارف كيك نفس آلا بيلدى.

اوقاق مسئلهلرله باشلانمش رهورماسيون فيصه مدتده بيوك قوت كسب
ايدوب، مدنيت دنياسنه كليلى اهميتلى بركهلر احسان ايتدى: انسان اوزينك
انسانيتنه، عقل اوزينك رياستنه، استقلالنه، حر يتنه، نفوذينه نائل اولدى.
بوندن صوك عالم وجودك نيائى يوق فزاسنده انسانك عقى سرعته حر كرت
ايدوب، طبيعتك همه خزينه لر ينى بوتون سرلرينى كشف ايتيه باشلادى.
قاتوليكلرك قاتول اللرندين انسانك قوه ادراكيه لر قوه عمليه لر قوتولدى،
انسان هم علوم هم عمل يوللر رنده نشاطله حر كرت ايدوب اولدى؛ كنيسه ديوارلرى
ايچنده، پاپالرك اللرنده عقل محبوس ايكن ممكن اولماش ترقيات اثرى صوك
عصرلرده بوگا كوره آسانلقه حاصل اولدى.

كنيسه سلطهسندن عقلك نجاتى بركهسنده مدنيت دنياسى ترقى ايتدى.
او وقت اسلام مدرسهلرى كتب كلاميه حاشيه لر ينى مطالعه ايتمكله مشغول
ايدى، اسلام قلملرى متون شروح حواشى يازمق هوسيله مبتلاهم مغرور ايدى.
او وقت عالم اسلاميتده اهل اسلامك عقى، فكرى مقلد فقيهلرك مغرور
متكلملرك اللرنده طوتقون ايدى. بوتون دماغى استيلا ايتمش سكته تاثيريله
اولسه كرك، عالم اسلاميت جانسز، حر كتسز قالدى، ايندى!

Nicin
Bati ilim ve maarifi (Gelişirken)
Klam dnyasy
ataletke kaldı
ilim ve maarif
1959 Bati
VIII. asırda basladı
Uygunlaşma misin
400 yıllık boyunca
bu işk bir kütük
devamlılık
Kamion müdü
her söne x x x x
Acade 16. yüzyıl
ilim ve maarifinde başlangıç
Kefarasyon
Nepesinde Bati ilim ve
aklı fıkri
Fikri ilim ve
Kuvvetlen ve
hüccetle ilimler,
eğitim genişler,
niçin atabılır.
O zaman ilim
dnyasının medeniyet
letem ilerlemiş
niçin atabılır
niçin atabılır
niçin atabılır
niçin atabılır
niçin atabılır
niçin atabılır
niçin atabılır
niçin atabılır
niçin atabılır
niçin atabılır

5
6
7
8

بيوك رهنورمانور مارتن لوتنهرك او تاريخى كونلرى — دولت عثمانيه سلطانلرينك ائك بيوگى سلطان سليمان قانونى كونلرينه مصادق ايدى. يعنى او وقت نصرانيت دولتلرى اسلاميت دولتنه نسبتله ضعيف ايدى. لکن مارتن لونهر كى بيوك مجددك برهكسيه نصرانيت عالمى ترقيات يولنه بوز طوتدى؛ اما ابن كمال (ابو السعود) كى كلاميون شيخ الاسلامك برهكسيه اسلاميت عالمى ترقى اينشلىرينه ايندرلدى. يعنى: عقلك آزادلىقى برهكسنده مدنيت دنياسى ترقى ايندى؛ عقلك طوتقونلغى شوملغنده اسلاميت عالمى ايندى.

(۱۵) كلهجكده اولاجق شو دهشتلى حقيقت تاريخه دن نبوت لسانيله گويا اندار ايتمك يوليله اولسه كرك، فيلسوف اسلام صوقور ابوالعلا حضرتلرى "اللزوميات" ده

رقوا ورقندا فاعتلوا في هوبنا
وتلك المراقى غير هدى المراقى

ديمش.

(۱۱) يعنى: ترقى ايندىلر، اما بزاويودق. بزم اينو سايهسنده بيوديلر. او ترقيات يوللرى شو غفلت ياتاقلرينه البته باشقه ايدى.

(۱۲) عقل طوتقون اولوب تفكردن محامه دن محروم قيلنور ايسه، فعاليت عصبلرينده سكتنه عارض اولوب انسان عطالت بلبهسنه مبتلا اولور ايسه، او وقت ائك ضعيف سبب بيله انسان اوزرينه دهشتلى تاثيرينى اجرا ايتيبيلور.

(۱۳) بوگنا كوره اولسه كرك، درويشلى طرفندن نشر قيلنور سقيم نكيه فكرلرى، دنيا حياتنه دائماً لعنت اوقور منبر وعظارى، راحتى سعادتى يوقلوقده آرار زاهد نظرلرى، هر شى ده شيطان اثرينى كورر صوفى فلسفه لرى — اهل اسلامك طوتقونلوق ده معذب عقللرينه قىلبرينه تاثير ايديه بيلدى.

(۱۴) بوگنا كوره، عالم اسلام هم عقلا هم بدنأ عطالت ده قالدى. بوگنا كوره مدنيت دنياسى ترقى اينتمش ايكن، اسلاميت عالمى ايندى. بوگنا كوره مدنيت

Martin Luther
Krause
Kant
Benjamin
Kant's ed. part.
Ibn Kemal
Suyuti
Ibn Khaldun
Seyyid al-Nasafi
Ibn al-Munir
al-Qadiri

دنیاسیله اسلامیت عالمی آراسنده بیوک تفاوت رجوده کادی. بوکا کوره، بری ریاست شرفنه بندی، دیگری اسارت ذلتنه ایندی.

شو مسئله ده بنم نظرم شودر. اسلامیتک سیاسی هم ادبی تاریخلرینی مطالعه برکسیله شو نظر بنم نلبمه تلقین قیلنمش ایندی. شو کونگی احوالک سبیلرندن چاره لرندن بحث اینتمش ادیبلرک اثرلرینی ده مطالعه برکسیله بنم او نظرم تا کید قیلندی.

کوکلوم ده فوتلنمش شو اعتقادک سوفیل، طوعاً یا کرهأ بن حرکت ایدر اولدم. نه یازمش ایسه، نه سویلشم ایسه، همدسی شو اعتقادک ارشادیل، ایندی. هر بر سوزمدن، هر بر سطرمدن یا لکیز بر مقصودم وار ایندی: عقلی، فکری اسارتدن آزاد اینتمک؛ مذاهب طرفندن کویترلنمش حدودلری هدم اینتمک؛ مذاهب طرفندن باغلانمش قبوللری تمامله قیرمق؛ اختیارمزی، اراده مزی ضعیفله کدن چیقارمق. یعنی عقلمه حریت، اراده مزه قوت و بریمک.

بنم مقصدم یا لکیز شو ایندی. زیرا بوتون عالم اسلامینی استیلا اینتمش احوالک ال بیوک سبی — عقلک محبوسلگی، اسیرلگی هم ده اختیارک ضعیفلگی ایندی.

اسلامیتک حقلغنه، عالیلگنه، قدسیتنه، سماویلگنه علی الیقین ایمان ایدرم. بوکا کوره، اوفاق مذهبلرک طار دائره لرندن اسلامیت کبی مقدس بر دینک تعلیملری هیچ بر صورتله محدود اولماز. اویله طار دائره لرده محدود اولمق اسلامیت حقنده البته بیوک تصوردر. شو جیتلرده مذاهب حدودلرینی بن البته انکار ایدرم.

اسلامیت فاشنده عقل محدود دگل ایندی، مطلق ایندی ال بیوک حجت الیه اولمق اوزره معتبر ایندی. اسلام حکومتلری نظرندده عقلک فکرک حریتی حقوق ابتدائیه دن حقوق طبعیه دن ایندی. مذهب لرندن برینی التزام طاری ده سلف عصرنده بوق ایندی. عقلی بر اتمق، عقلک نفوذینی چیکلتمک، علوم و معارفه دشمن کوزیله باقمق، اربابنه لعنت اوفلری آتمق، حریت یوزینه کفر لککسی

ک

16

مستند
Akil
17
تاریخ
سلسله

18

19

Carullah
Akil esirlikten
kurtulmek için
sürer yolumu
seçtiklerini düşünüyorum
Mesajlar
konular
aldırım

Mesajlar
konular
aldırım

Mesajlar
konular
aldırım

باقمق كىمى جنون هم وحشت بليهلر كلاميون ار باينه — قاتوليك دنياسنده
يدى عصر دوام ايتمش مدهش عذاب محكمه لرندن، انكيزيسون محكمه لرندن
ميراث اولمق يوليله سرايت قيلمش اولسه كرك. يوقسه، اويله جنون اويله
وحشت اسلاميت روحيله هيچ بير صورتله فرار بولاماز.

كلاميونك جدلياتله زهرلنمش فانلرينه، الزام ايتمك يوز يرتمق خاطر
فرمق هواسيله قاربارش يوركارينه عذاب محكمه لر ينگ وحشتلر آسانلقله سرايت
ايتدى. كلاميون دين ناميله او وحشتلر اسلاميت عالمنده قبول ايتدرديلر.
دين ناميله تلقين قيلمش او بليهلر دماغلره قيلمه تامورلريني صادى. بوگنا
كوره، اهل اسلامك عقلى، ارادهسى، بلكه همه قوهسى طوتقون قالدى. شو
طوتقونلوق همه فتنه لرك همه بليهلر ك انك اصل سببى ايدى.

طوتقونلقدن قوتولمق — سلامتك يوللار ينه سلوكك يالگيز بر چاره سيدر.
عقل، اراده نجات بولمامش ايكن، ديگر چاره لرك همه سى فائده سز، نتیجه سز قالور.
بوگنا كوره، بن عقل ده، فكر ده، فهم ده حریت مسلكنه سلوك ايتدم، مذهب
تابعلرى طرفندن التزام صورتيله اعتبار قيلنوز حدودلرى انكار ايدر اولدم،
بايتاق مسئله لرده مذهب ار باينه جسارته مخالفت ايتدم. اولگى بيوكلرى تخطئه
دعواسيله دگل ايدى، بلكه عقلك فكرك حریتى، اسلاميتك اتساعى علويتى
حقنده اعتقادى كوسترماك ملاحظه سيله ايدى.

بن شو مسلكنى التزام ايتدم. طوتقونلقدن نجاتمرك بر مقدمه سى كىمى
ايدى. همه بزم شو كونگى حاجتلر موزه انك موافق بر مسلك ايدى. كله چك
اعتباريله ضررى البته يوق، فائده لرى البته بولنه چق ايدى.

بنم قوه شعر بهمله انشا قيلنه بيره چك ادبيات، بنم دماغم فونيله خلق قيلنه
بیرچك افكار، بنم كوگنم دن چيقه بيره چك حسيات البته اوفاق اولاجق ايكن،
بن رومان كىم اثرلر يازمقدن صاقلاندم. اوفاق فكرلرى، دون حسياتى او قوچيلر ك
كوگنلرينه تلقين ايتمك، پاك قيلملى زهر له مك، بنم نظر مده، مفيد دگل ايدى.
انسازك عقلنه، اراده سنه، افكار ينه مذاهب طرفندن قويولموش قيودى

kelameler
suslugor

bu kelimenin
muhim mesleki
mesleki
etkinlik
etkinlik
etkinlik
etkinlik

۲۰

۲۱

۲۲

۲۳

۲۴

۲۵

فرمق، حدودى عدم ايتمك قىدىلە، بن بايتاق مسئله لرى روسيە مسلمانلار يىنە
 عرض ايتىم. عدم البته خير ايدى. مقصد حاصل اولاجق ايسە، بركەسى دە
 فائىدە لرى دە البته بيوك اولاجق ايدى. او مسئله لرك دە هيچ برى آز چوق
 اهميتدن خالى دگل ايدى. بزم اجتماعى حالرمز جيتىلە دە، اسلاميت تعليملىرىنە
 علويت و يره بيلمك جيتىلە دە مسئله لرك هر بىرنە البته اهميت وار ايدى. ضرر لرى
 بولناماق جيتىلە او مسئله لرك هر برى "محبت" حكايە ارندن عشق رومانلارندن،
 عموماً ئەر و نيزم قلمىلە تاليف قىلنور اثرلار دن هر حال دە البته گوزل ايدى.
 مسئله لرك اڭ ميلمىرىنى كلە جك فصل دە، انشاء الله بيان ايدىم. شو فصلك
 نچايە سنده شو كوڭگى ادبياتمزه نظرمى اجمال ايدەيم.

26

ادبياتمرك لسانى، بنم نظرم دە، او قدر درست دگلر. صرف خطالىرى دە،
 نحو خطالىرى دە بلاغت خطالىرى دە، ادبياتمزه كىرتلە بولنور. شو كوڭگى قلملرك
 مساهلە دن ناشى گناھلىرى لسانمزه دە يوغار ايسە، بابالرمز البته ترقى ايتىمش
 لسانمزدن ايدىر، بر طاموردن طارالمش تورك بوتاقلىرى هيچ بر وقت برك
 ييمشلىرىنى و يره مزلىر، كىتىد كچه آرا يرافلاشور.

27

to
spoil
branches

ادبياتمرك شو كوڭگى مسلكى دە بزم حاجتلمزه بنم نظرم دە او قدر موافق
 دگلر. "محبت" حكايە لرى، عشق رومانلرى، باشقە ملت رومانلرىنىڭ ترجمە لرى،
 عيومىتلە جديتدن اوزاق سفاھت دنياسنە قريپ ئەر و نيزم قلمىلە يازلمش اثرلرك
 هيچ برى بزم حاجتلمزه موافق دگلر.

28

مدنيت دنياسنە هر شى واردر. بزم، هر جيتىدن ضعيف ايكن، همه
 حاجتلمزدن مروم ايكن، مدنيت دنياسنك يالكىز اويونلرىنە سفاھتتە تقليد
 ايدىر ايسەك، مدنيت دنياسنە - آچى تجربە "لسانيلە سويلە نوب طورر
 دھشتلى عبرتلەرە نولاق و يرمز ايسەك، كىتىد كچه آرتوب كيدىر جنايتلرك سفاھتلك
 سفاھتلك خستەلكلرك سبيلارندن كوز يومار ايسەك، استقبالمز بزمى ممنون ايتىم.
 ادبياتمىزى جنى اثرلەرە حصر ايتمك، مدنيت دنياسندن يالكىز علوم
 معارف صنائع كىبى همه حاجتلمىزى بونون قونمزلە اقتباس ايتمك، اويونلرى

29

30

Caravan

رومانلری مونت صورتده گنه ایسه ده بر طرفه براقوب بالارمزی تجارت زراعت
عملر وحیل نریبه فیلاطورمق شو کونگی احوالمرک اقتضاسنه کوره لازم اولسه کرک.
۱۱ نجاتمرک چارهسی، ترفیانهمرک یولی، بنم نظرمده، یالکمز شودر.

— ۶ —

بنم قلمله نشر قیلنمش مسئله لر.

بن عالم اسلامیتده ظاهر اولمش مذهبلرک هر برینی مقلدلرک هر
برندن البته زیاده احترام ایدرم. یقینی ایمانم اقتضاسیله اسلامیتی ده مذهبلرک
هر برندن البته اوستون اعتقاد ایدرم. مذهبلرک برنده یا همه سنده اسلامیت
محصور فالدی دیمک مذهبلری مجتهدلری احترام اولماز، اما اسلامیتی، نسخ
ایتمک درجه سنده، قنقیص اولور.

عقل، بنم نظرمده، اک بیوک بر حجت الهیهدر، مطلقدر، حدودک هیچ
بریل، محدود دگلدر. اسلامیتک هر مذهبدر اوستونلگی، عقلک اک بیوک
جهلگی نا ابد باقیدر.

بوکا کوره، بن قران کریمک آیت کریمه لرینه، شارع کریمک سنتلرینه
فقیلرک مذهبلرینی، کلامیونک جدلرینی، صوفیلرک خیالرینی، فلسفیلرک
قیاسلرینی، سیاسیلرک هوالرینی، اجتماعیلرک نظرلرینی هیچ بر صورتله تقدیم
ایده مم. شو مذکور شیلرک هیچ بری قران کریمک آیت کریمه لرینه، شارع
کریمک سنت نبویه لرینه هیچ بر وقت حاکم اولماز.

بنم هر بر فکرک مرکزی، هر بر سوزمک اساسی اشته شودر. بویله
متین بر مرکزده قرار ایندکدن صوفا، بن البته هر بر فکرمی حریتله عرض
ایده بیلورم. فکرده بیوک بر اهمیت کورر ایسه م، دینم فرمانیل، او فکرمی
الته نشر ایدرم.

شو کونه قدر بنم قلمله نشر قیلنمش مسئله لرک هر بری شو طریقله
نشر قیلنمش ایدی.

بوراده اومسئل لرک آراده اک مپلرینی رقم صرهمیله بیان ایده بيم.